

SZAKPOLITIKAI TÁJÉKOZTATÓ

HOGYAN REAGÁLTAK AZ ENERGIA SZEGÉNYSGEBEN SZENVEDŐ EMBEREK AZ ENERGIAVÁLSÁGRA?

Az ukrajnai háború jelentős pszichológiai, társadalmi és gazdasági hatásokat váltott ki Európában, különösen az energiaszektorban, ahol az energiaellátás biztonsága vált a legnagyobb kihívássá, miközben az árak drámai módon emelkedtek. Az oroszországi földgáz- és kőolajszállítások lassulása/megakadása arra kényszerítette a kormányokat, hogy felülvizsgálják energiaügyi politikájukat, miközben a polgárok is alkalmazkodtak, új viselkedésmintákat követve, és alulról szerveződő kezdeményezések révén hozzájárulva a megújuló energiaforrások fejlesztéséhez és elterjedéséhez. Ezek az erőfeszítések, különösen a háztartások által létesített napenergiával működő erőművek és az alternatív fűtési megoldások, például hőszivattyúk alkalmazása, a helyi energiaforrások használata felé való elmozdulásra utalnak. A decentralizált megújuló energiarendszerek lehetővé teszik a közösségek számára, hogy saját energiafogyasztásuk felett nagyobb ellenőrzést gyakoroljanak, ezáltal növelve ellenállóképességüket (akár katonai támadásokkal szemben is), és függetlenségüket a külső energiaszolgáltatóktól. Ez az átalakulás nem csupán a fenntartható jövőhöz járul hozzá, hanem jelentős mértékben csökkentheti az energiaköltségeket is. Azonban, fontos kiemelni, hogy a válság súlyosbította az energiaszegénységet is számos háztartás számára.

[Kutatásunk](#), amelyet a Nemzetközi Visegrádi Alap támogatott, a prosumerek (akik egyszerre energiatermelők és felhasználók, mint a napelemtel telepítő háztartások), a hőszivattyúhasználók és az energia-szegénységgel küzdő háztartások tapasztalataira összpontosított a Visegrádi Csoport országaiiban (Csehország, Magyarország, Lengyelország és Szlovákia). Számos fókuszcsoporthoz beszélgetést folytattunk, és az eredményeket egy [szakpolitikai jelentésben](#) mutattuk be. Ebben a szakpolitikai tájékoztatóban általános megállapításainkat mutatjuk be az emberek reakcióival kapcsolatban az energiaválságra, amely a COVID pandémia utáni gazdasági visszapattnás időszakban kezdődött, majd az ukrán háborúval súlyosbodott. A tájékoztató ajánlásokat megfogalmazásával ér véget a döntéshozók számára.

Az energiaszegénység növekvő tendenciát mutat az Európai Unióban, valamint a Visegrádi Csoport országain belül. Míg a 2010-es években az EU-ban az otthonaikat megfelelően fűteni nem tudó emberek aránya 11,2%-ról 6,9%-ra csökkent 2021-re, a szám 2022-re 9,3%-ra, 2023-ra pedig 10,6%-ra emelkedett (Eurostat, 2024). Különböző sérülékeny csoportok szenvednek az energiaszegénységtől, amelyek társadalmi helyzetük és összetételük szerint rendkívül változatosak (pl.: idősek, nyugdíjasok, egyedül élők vagy városi dolgozó szegények). Az energiaszegénység gyakran összefügg a társadalmi kirekesztés szélesebb problémájával, és eredménye a nem megfelelő szociálpolitikának és nyugdíjrendszernek, vagy az épületek technikai infrastruktúrájának elhanyagolásának (például szigetelés hiánya vagy elavult fűtési rendszer), vagy bizonyos munkavállalói csoportok túl alacsony bérszintjének.

Az energiaszegénységben szenvedő emberek legnagyobb problémái a Visegrádi Csoport országai között a fűtési rendszerük magas költsége és gyenge teljesítménye, valamint egészségtelen állapotú otthonuk, amit nedvesség és penész sújt. A penész elterjedt probléma, amely hatással van a bérlők egészségére, és szerkezeti károkat okoz az épületekben, különösen az alacsony földszinti lakásokban és az idősebb épületekben, amelyek nem rendelkeznek megfelelő alapozással vagy szigeteléssel. A gyengén hőszigetelt épületekben magas a hővesztés, a fűtés

Ez a szakpolitikai tájékoztató a "Civic energy self-defense in the shadow of the war in Ukraine: grassroots energy activities in V4" című projekt eredményeként készült, amelyet a Nemzetközi Visegrádi Alap támogatott a 22320072 számú szerződés keretében.

hatékonysága alacsony fokú, aminek következtében a háztartások költségvetésének jelentős hányadát teszi ki a fűtés költsége, holott nem tudnak kényelmes hőmérsékletet biztosítani az otthonokban. A fókuszcsoporthoz tartozók résztvevői szerint a legjobb módszer ezekkel a kihívásokkal való megküzdésre és egyben az energiaszámlák pénzügyi terhének csökkentésére a szigetelési intézkedések végrehajtása lenne. A résztvevők bizonyos tudással rendelkeztek arról, hogy miként lehet növelni az otthonuk energiahatékonyságát, azonban kritikával illették a meglévő támogatási rendszerekről szóló információk hiányát.

A válaszadók számos tényezőt azonosítottak, amelyek hozzájárulnak az energiaköltségek emelkedéséhez, így az idetartozó szakpolitikákat és az energiaipari cégeket. A résztvevők jelentős frusztrációt fejeztek ki a kormányzati politikák, különösen az energia szabályozása és adóztatása terén. Úgy érezték, hogy a hazai gazdaságpolitika, beleértve a magas ÁFA-t, súlyosbítja pénzügyi terheiket, és hogy a társadalom legsebezhetőbb szegmenseit érinti a válság legmélyebben. Magyarországon erős érzés volt, hogy a kormány nem biztosít elegendő támogatást állampolgárai számára, különösen válság idején, más európai országokkal összehasonlítva. Az energiaszegénységben szenvedő résztvevők mellett érveltek, hogy a lakásban élők (szemben a házban élőkkel) nem rendelkeznek sok lehetőséggel a fűtési költségek csökkentésére (távhő).

A válaszadók különböző stratégiákról számoltak be az energiköltségek kezelhető szinten tartására. A fűtési időbeosztások és kazánbeállítások módosítása, fűtés csak szükség esetén, a nem használt készülékek kikapcsolása és plusz ruhák viselése hatékony intézkedésként szerepeltek. A fűtés nem az egyetlen terület volt, ahol energiát lehetett megtakarítani, bár ez volt a domináló.

Ajánlások:

- Állami felújítási program indítása szociális és önkormányzati lakások energiaköltségeinek csökkentésére, az egészséges lakhatás megteremtésére, valamint az energiainport-függőség és az energiaszegénység csökkentésére, a levegőminőség javítására és a nemzeti klímacélokhoz való hozzájárulásra.
- Az energiaszegénységben érintett sérülékeny réteg definíciójának részletes kidolgozása és megfelelő védelmi intézkedések tervezése és végrehajtása.
- A meglévő támogatási programok további fejlesztése, amelyek az idősekre és alacsony jövedelmű háztartásokra összpontosítanak, és amelyek felhasználhatók szigetelésre és fűtési/napenergia rendszerek telepítésére előleg formájában.
- Könnyen érthető programok kidolgozása, amelyek támogatják a kis- és mikrobefektetéseket a szigetelés és az energiahatékonyság terén. Ezeknek előlegfizetéseket kell tartalmazniuk, mivel azok a háztartások, amelyeknek a leghasznosabbak ezek a programok, nem tudják saját pénzüket befektetni, és várni a visszatérítésre.
- Az Európai Unió Emissions Trading System 2 (ETS 2) bevezetésének előkészítése a Szociális Klímaalappal együtt, amely kiterjed 2027/28-tól a kibocsátási engedélyek alkalmazására az épületek és közlekedési szektorokban, hogy támogassa az energiahatékonysági intézkedéseket, felújításokat, tiszta fűtési eszközök, megújuló energiaforrások és tiszta mobilitási megoldásokba való befektetéseket, valamint közvetlen jövedelemtámogatást a legsebezhetőbb ügyfelek számára.

Forrás

Eurostat (2024) Inability to keep home adequately warm - EU-SILC survey.
https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_mdcs01__custom_12861063/default/table?lang=en

Ez a szakpolitikai tájékoztató a "Civic energy self-defense in the shadow of the war in Ukraine: grassroots energy activities in V4" című projekt eredményeként készült, amelyet a Nemzetközi Visegrádi Alap támogatott a 22320072 számú szerződés keretében.